

Dr. Mārtiņa Lutera darbu izlase

1. sējums

Izlases sastādītājs
Dr. theol. Voldemārs Lauciņš

Luterisma mantojuma fonds
Rīga, 2019

UDK 274/278(081)
Lu794

© Luterisma mantojuma fonds, tulkojums latviešu valodā, 2019

Literārā redaktore un korektore Gunta Vaickovska
Teoloģiskais un vēsturiskais redaktors Dr. theol. Voldemārs Lauciņš
Vāka autors Arnis Grinbergs

Izdevējs: Luterisma mantojuma fonds
Reģ. Nr. 50003360631
A. Deglava iela 10-1, Rīga, LV-1009, Latvija
www.lmf.lv; fonds@lmf.lv (for obtaining Latvian copies)

Selected Works of Martin Luther, Volume 1
1st edition in Latvian printed in October 2019, 500 copies

The translation and publishing of this book has been made by the Lutheran Heritage Foundation. All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the Lutheran Heritage Foundation

Lutheran Heritage Foundation
51474 Romeo Plank Road
Macomb, Michigan 48042 USA
www.LHFmissions.org
info@LHFmissions.org

Funding for the publication of this volume has been provided by The Oscar and Keturah Haab Foundation. Soli Deo Gloria!

ISBN 978-9934-544-35-4

Pirms ļaut lasītājam baudīt Dr. Mārtiņa Lutera latviskos rakstus, ir nepieciešams pateikt paldies katram, kurš ir līdzdarbojies šīs grāmatas un turpmāko Lutera rakstu iznākšanā. Šis darbs nebūtu iespējams bez Lutera darbu tulkotājiem un redaktoriem, Luterisma mantojuma fonda darbiniekiem un citiem palīgiem. Tomēr īpašu pateicību ir pelnījuši tie, kas ar savu materiālo palīdzību gan fonda mājaszemē ASV, gan arī mūsu zemē ir darījuši šo sēriju iespējamu. Paldies katram!

Dieva svētība un žēlastība lai jūs svētī, uztur un pasargā!

SATURA RĀDĪTĀJS

Kopējais ievads	1
Dr. Mārtiņa Lutera vēstules Rīgai un Livonijai (1524., 1525.)	7
Disputi pret sholastisko teoloģiju (1517.)	37
Aicinājums uz disputu par indulgenču sludināšanas pamatojumu (1517.)	47
Heidelbergā noturētais disputi. Secinājumu tēzes (1518.)	59
Sprediķis par divām taisnībām (1518./1519.).	65
Pārrunas, sagatavojot aiziešanai no dzīves (1519.).	81
Sprediķis par labajiem darbiem (1520.)	99
Vācu nācijas kristīgajiem augstmaņiem (1520.)	193
Par kristīga cilvēka brīvību (1520.).	275
Dr. Mārtiņa Lutera spriedums par garīgajiem un klosteru solījumiem (1521./1522.)	299

*Esi uzticīgs līdz nāvei,
tad Es tev došu dzīvības vainagu.*

Jņ. atkl. 2:10

*Turi to par veselīgu mācību paraugu,
ko esi dzirdējis no manis
ticībā un mīlestībā, kas Kristū Jēzū;
glabā skaisto uzticēto mantu
ar Svētā Gara palīdzību, kas mīt mūsos.*

2. Tim. 1:13, 14

*Ja mēs pastāvam ciešanās,
tad mēs arī līdzī valdīsim;
ja mēs aizliegsim, tad arī Viņš aizliegs mūs;
ja mēs esam neuzticīgi,
Viņš paliek uzticīgs,
jo Viņš nevar Sevi pašu aizliegt.*

2. Tim. 2:12, 13

KOPĒJAIS IEVADS

Vitenbergas jeb luteriskā reformācija XVI gadsimta sākumā ar aicinājumu uz akadēmiski teoloģisku diskusiju par konkrētu viduslaiku teoloģijas bibliski diskutējamu elementu – par atlaidām (jeb 95 tēzēm) un citi Dr. Mārtiņa Lutera (1483.–1546.) sākotnējie raksti sasniedza mūsdienu Latvijas teritoriju tiem laikiem zibenīgā tempā. Vitenbergas draudzes mācītāja, pilsētā esošās universitātes profesora un vietējās augustiniešu kopienas mūka aicinājums atgriezies pie kristietības pamatiem Livonijā atrada dzirdīgas ausis un tūlīt sāka ietekmēt mūsu zemes baznīcas stāvokli, politisko un nacionālo situāciju,¹ un atstāja neizdzēšamas pēdas mūsu valsts un tautas vēsturē. Patiesībā tā ietekme arvien ir atrodamā mūsu vēsturisko pilsētu vidē ar arvien klātesošajiem dievnamiem, mūsu literatūrā – ar pierakstu vēstures celmlaužiem, kur kā pirmais ievērojamais arvien ir Bībeles tulkojums XVII gadsimta beigās, ar mūsu vēsturi caurvijušo izpratni par kristietības luterisko vienkāršību un pamatīgumu, sastopot Trīsvienīgo Dievu, un arī ar citām nozīmīgām detaļām.

Daudzus gadsimtus vairāk vai mazāk izglītoto mūsu zemes cilvēku neatņemams prasmju elements bija spēja strādāt vācu valodā, tas ir, lasīt un apmainīties ar idejām. Tāpēc Mārtiņa Lutera un citu mūsu kristīgajai tradīcijai tik nozīmīgo autoru darbu lasīšana oriģinālā, tas ir, vācu, valodā bija pašsaprotama. Šobrīd pasaule ir mainījusies, un pie mums cilvēku ar vācu valodas prasmi pietiekošā

¹ Roberts Feldmanis, Latvijas Baznīcas vēsture (Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2010), 91., 105.–110. lpp.

zināšanu līmenī sen vairs nav tik daudz, lai iepazīšanās ar Mārtaņa Lutera darbiem oriģinālā būtu pašsaprotama lieta. Nu jau vairāk par gadsimta ceturksni *Luterisma mantojuma fonds* (LMF) – globālās misijas organizācijas *Lutheran Heritage Foundation* Latvijas atzars – ir rūpīgi strādājis, lai aizpildītu šo robu, un šobrīd jau latviski ir pieejams Mārtaņa Lutera darbu apjoms, kuru atšķirīgo nosaukumu muguriņas mērot, sanāks vairāk par metru. Latviski lasošiem interesentiem vairs nav jāaprobežojās vien ar Lutera sarakstītiem katehismiem vai īsākām publikācijām, bet ir pieejams kvalitatīvs pašu svarīgāko darbu LMF izdevums, tajā skaitā *Baznīca Bābeles gūstā* (2015.), *Par gribas verdzību* (2016.), *Apliecība par Kristus Vakarēdienu* (2011.), *Pirmās Mozus grāmatas skaidrojums* (1.–5. sējums, 2007.– 2009.) un daudzas citas.

Tomēr ir ārkārtīgi nozīmīgi Mārtaņa Lutera darbi, kurus autors nav izdevis kā lielāku grāmatu, bet tie tapuši un sākotnēji izplatīti īsākā vai nedaudz garākā formātā. Daudzi no tiem latviski savulaik kļuva pieejami periodikā vai šobrīd ir atrodamī internetā, bet ne viens vien no tiem jau ir kļuvis par bibliogrāfisku retumu vai arī tiešsaistē ir nebaudāmā kvalitātē un formātā. Lai labotu šo nepilnību, LMF lēma apkopot nozīmīgākos Dr. Mārtaņa Lutera darbus hronoloģiski – to attīstībā, kas lielākoties jau ir bijuši pieejami pārsvarā periodikā un nav tik gari (šajā kritērijā esam kādos gadījumos atkāpušies), lai tos izdotu atsevišķi, un izveidot Mārtaņa Lutera darbu apkopojumu – tāvad kā *kopotos rakstus*.

Ar lasītāja rokās esošo sējumu uzsākam šī Lutera kopoto darbu krājuma izdošanu, iesākot ar ievadrakstiem, kas, pirmkārt, vistiešāk skar mūs (Lutera vēstules Livonijai un Rīgai), kā arī pirmajiem popularitāti guvušajiem Lutera traktātiem un sprediķiem (*95 tēzes*, *Heidelbergas diskusijas* un citi dogmatiskie sacerējumi, kuri atskanēja visā

tālaika Eiropas kultūras areālā), tiem pievienojot vairākus Luteru rakstus, kas paplašina ieskatu dižā reformatora domās un darbos.

Kā to būs pamanījuši čaklāki Dr. Mārtiņa Luteru darbu lasītāji, tad iepazīšanās ar viņa darbiem ir kā iespēja piedalīties argumentētā sarunā ar autoru, kurā diskusijas partneris galvenokārt runā par Kristu un kur katrs lasītājs var šo sarunu un jauniegūtos apsvērumus salīdzināt ar Bībeles tekstiem, pārdomāt, diskutēt kristīgā sadraudzē un ārpus tās.²

Svarīga lieta, kas būtu nepieciešama pirmā iecerētā kopoto rakstu sējuma lasītājam, ir pavisam īsa autoru biogrāfijas skice, proti, kāds Dr. Mārtiņš Luters bija uz šī krājuma ietvaros atrodamo rakstu tapšanas laiku – tāpat līdz 1522. gadam.

Mārtiņš Luters piedzima veiksmīga vidusslāņa, mūsdienu valodā izsakoties – darījuma cilvēka, ģimenē tālajā 1483. gadā. Lai arī Mārtiņa vecākus varētu visumā raksturot kā tipiskus sava laika pārstāvjus, vienā lietā viņi sevi izcēla kā pāri savam laikmetam domājošus – viņi bija gatavi investēt sava spējīgā dēla Mārtiņa izglītošanā un sūtīja dēlu tuvienes labākajās skolās. Mārtiņš Luters auga nevien relatīvi turīgi, bet arī darbam prasīgā un dievbijības pilnā vidē, kas atstāja iespaidu uz viņa lēmumiem. Nevar izslēgt, ka vēlme pēc Dievam tīkamas dzīves Mārtiņu vilināja jau laikā pirms viņš izšķīrās par pievienošanos klosterim, kurā tolaik cilvēki maldīgi meklēja lielāku Dieva žēlastību, tomēr izšķirošais grūdiens bija kas sevišķs. 1505. gadā divdesmit divgadīgais tieslietu students ceļā uz universitāti negaisa laikā piedzīvoja pavisam tuvu zibens spērienu, kas, kā liecina vēsture, bija pēdējais piliens lēmumam iestāties klosterī. Šajā izvēlē Mārtiņš bija konsekvents un iestājās

² Salīdz. Mārtiņš Luters, *Liels katehisms* (Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2010), xvii.–xxiii. lpp.

stingras kārtības ordenī, nevis kādā no tālaika dīkdienības un izlaidības perēkļiem, kādu nebija maz. Dievam bija plāns attiecībā uz šo pazemīgo mūku, un Mārtiņu arvien Viņš izraudzīja lielākai atbildībai – Luters tika apmācīts garīgajai kalpošanai un kļuva par garīdznieku; bija spiests pārorientēties uz teoloģiju un kļuva par akadēmiski izglītotu pasniedzēju; visbeidzot viņš bija spiests atstāt klostera mūrus un kā draudzes gans atkal atgriezās pasaulīgas sabiedrības epicentrā. Tā 1517. gada oktobri Mārtiņš Luters sagaidīja kā trīsdesmit trīsgadīgs mūks (sava laika pusmūžnieks), augsti kvalificēts Svēto Rakstu pasniedzējs, veikls akadēmisks diskutētājs un ļoti dedzīgs draudzes gans kā klostera iekšienē, tā arī Vitenbergas pilsētā, labi ieredzēts savas zemes valdnieka galmā. Visās šajās sfērās viņš tika izaicināts ar reformācijas sākumu un prata sevi apliecināt kā cienījamu argumentētāju gan vienkāršam baznīcēnam, gan teoloģijā izglītotam speciālistam, kā laicīgā, tā arī – baznīcas vidē. Ne visi viņam piekrita, bet viņa vērojumi un sacītais bija tā vērti, lai tajos ieklausītos un uz tiem reaģētu. Jau paši pirmie viņa popularitāti guvušie darbi liecina par Dr. Mārtiņa Lutera dzīves un garīgās domas briedumu, un arī mūsdienās tie arvien ir interesanti un noderīgi.

Šajā sējumā apkopoto rakstu tapšanas laiks – no 1517. gada septembra līdz 1521. gada beigām – Dr. Mārtiņa Lutera dzīvē bija ļoti dinamisks. No maz pazīstama pasniedzēja, garīdznieka un mūka viņš strauji kļuva par cilvēku, kura vārds bija teju vai katra Eiropas nostūra un nozīmīgo centru pārstāvju mutēs – par Lutera paceltajiem jautājumiem sprieda tirgus laukumos un katedrālēs, uz kuģiem un bruņinieku pilīs, galmos, universitātēs, sava laikmeta intelektuāļu saietos un klosteros. Laiks līdz 1521. gada pavasarim – Vormsas reihstāgam – bija gadi, kad teju katrs, kurš baznīcas vai ikdienas kārtībā bija kaut kādā veidā neapmierināts, atsaucās uz Luteru. Varētu uzskatīt,

ka šis – reformācijas pirmais – posms bija nekādā veidā neorganizēts un ka tomēr savā attīstībā ārkārtīgi saliedēts notikumu virzības laiks, kurā visa veida pārmaiņu piekritēji atsaucās uz Luteru, un viņu atbalstīja. Viszīmīgāks ir šī laikmeta noslēgums – Luteru slavenā runa Vormsas reihstāgā, kurā Luters, atsaucoties uz Dieva vārdu – Bībeli – un cilvēka sirdsapziņu, atteicās pakļauties prasībai turēt muti ciet. Viņš izturēja uz viņu izdarīto spiedienu un šādi pasaules vēsturē iegāja kā viens no visu laiku ievērojamākajiem varoņiem. Tomēr Vormsas reihstāga lēmums nebija viņam labvēlīgs, tāpēc Luteram vajadzēja uz laiku noiet no publiskās skatuves un teju gadu pazust pie Eizenahas pilsētas esošajā Vartburgas pilī. Šajā laikā reformācija sadalījās vairākos lielos un ļoti daudzos mazākos strāvojumos, ar kuriem Luteram bija pastarpināts kontakts, atstājot Vitenbergas (vēlāk – luterisko) reformācijas spārnu par nozīmīgāko, bet ne vienīgo, kurā Luteru mantojums tiek visaugstāk vērtēts.

Mūsdienu lasītājs šajā krājumā un arī turpmākajos varēs atrast skarbības vārdus grēcinieka viltus drošībai un vēl skarbākus vārdus maldu mācību sludinātājiem, bet par to svarīgāki ir tie mierinājuma vārdi, kurus atradīs katrs grēka vajātais, un iedrošinājumi – patiesības meklētājiem.

Dieva žēlastību un svētību vēlot katram lasītājam,
Voldemārs Lauciņš, teoloģiskais redaktors

DR. MĀRTIŅA LUTERA VĒSTULES RĪGAI UN LIVONIJAI (1524., 1525.)

Mārtiņa Lutera vēstules mūsu zemei – gan Rīgai, gan arī plašāk – Livonijai (XVI gadsimta mūsdienu Latvijas un Igaunijas teritorijā pastāvošajai konfederācijai) – Dr. Mārtiņa Lutera dzīves un darbu pētnieki nepieskaita ievērojamākajiem Lutera darbiem.³ Un tam ir labs pamats, jo, pirmkārt, lielākā daļa no Dr. Mārtiņa Lutera vēstulēm mūsu reģionam ir sadzīviska rakstura, piemēram, runā par konkrētām personālijām, un tikai trīs būtu uzskatāmas par teoloģiski interesantām ārpus sava laika konteksta. Savukārt teoloģiskajās vēstulēs autors nav formulējis kaut ko iepriekš nepatektu vai citur neatrodamu. Pirmā vēstule, kuru Lutens adresēja trim lielākajām Livonijas pilsētām – Rīgai, Rēvelei (mūsdienu Igaunijas galvaspilsētai Tallinai) un Tērbatai (Tartu) un kur Dr. Mārtiņš Lutens atsaucas uz Rīgas pašvaldības (rātes) atkārtotu aicinājumu pēc atbildes, ir vispārēja. Tajā stiprināti reformāciju atbalstošie Livonijas iedzīvotāji – livoņi, kurus Lutens tik ļoti uzteic, ka pat dzimtajiem vāczemiešiem paliek vien kritiski vārdi. Vēsturiski vērtējot, būtu apšaubāma tik ļoti aktīva livoņu attieksme, un arī citas vēstures liecības par tik agrīniem nešaubīgiem reformācijas piekritējiem nebūs daudz. Par otro, teoloģiski interesantāko – 127. psalma skaidrojumu – pastāv dibināti ieskatī, ka to Lutens varētu nebūt rakstījis ar domu par mūsu zemi, bet gan to jau pabeigtā formā vēltījis mūsu zemes kristiešiem. Trešajā vēstulē Lutens sniedz

³ Aija Taimiņa, Kaspars Kļaviņš, *Ticība un neticība Livonijā: Mārtiņš Lutens un Matiass Knutsens* (Salzburg: Verlag Kaspars Kļaviņš, 2013), 9. lpp.

livoņiem arī citviet viņa darbos pieminētu pamudinājumu ar kristīgās mācības pamatiem gādāt par savu mūžīgo dzīvību, kā arī – ar pazemību rūpēties par sava tuvākā labklājību. Lai arī visumā jau pazīstami Lutera argumenti un domugaitas izklāsts, mums šie raksti ir īpaši, jo vēsturē tie ir palikuši kā adresēti mūsu senčiem. Tieši šī iemesla dēļ Dr. Mārtiņa Lutera darbu krājumu vēlējāmajies sākt tieši ar tiem.

Mūsdienu lasītājs šajās vēstulēs atradīs aicinājumu nevien pēc žēlastības nenoniecinošanas un neatraidīšanas, bet arī uz Dieva noteikto kārtību un veselā saprāta diktētu rīcību. Mūsu laikmetā, kad plašās masās mērķtiecīga un iespējami ilgtermiņa mācīšanās un pat tikai grāmatu lasīšana ir zaudējusi savu popularitāti, dodot vietu īsiem tūlītēji noderīgiem tematiem un vizuālajiem informācijas nesējiem (TV un dažādiem citiem ekrāniem), Lutera mudinājums sūtīt bērnus skolā, rūpēties par viņu garīgo un arī laicīgā vieduma attīstību arvien ir noderīgs un rosinošs. Teoloģiski te atradīsim Lutera interesanto un ļoti palīdzīgo pretostatījumu cilvēka atbildībai Dieva priekšā, kurā cilvēks allaž ir tikai pasīvs saņēmējs, no cilvēka aktīvās atbildības cita cilvēka (un visas sabiedrības) priekšā. Tas ir interesants un svarīgs temats arī šī laika ikdienā un ilgtermiņā.

IZREDZĒTAJIEM, MĪĻAJIEM DIEVA
DRAUGIEM LIVONIJĀ – RĪGĀ, RĒVELĒ
UN TĒRBATĀ –, MANIEM MĪĻAJIEM
KUNGIEM UN BRĀĻIEM KRISTŪ.
MĀRTIŅŠ LUTERS,
VITENBERGAS MĀCĪTĀJS (152?)

(No vācu valodas tulkojusi Gundega Dumpe)

Žēlastība un miers Kristū!

Mīlie kungi un brāļi, esmu saņēmis rakstiskas un mutiskas ziņas par to, kā Dievs, mūsu Kunga un Pestītāja Jēzus Kristus Tēvs, sācis darīt Savus brīnumainos darbus arī starp jums, apgaismodams jūsu sirdis ar Savu žēlastības pilno patiesības gaismu. Turklāt Viņš jūs ir svētījis tik bagātīgi, ka ar sirsnīgu prieku esat to uzņēmuši kā patiesu Dieva vārdu, kas tā tiešām ir. Pie mums lielākā daļa ļaužu diemžēl negrib to ne dzirdēt, ne paciest – jo lielāku un bagātīgāku žēlastību Dievs mums sniedz, jo neprātīgāk firsti, bīskapi un visas platās behemotu rīkles tai turas pretī, zaimo, nolād un vajā, līdz daudzi tiek sagūstīti un pēdējā laikā divi sadedzināti, lai arī mūsu laikos arvien jauni asinsliecinieki tiktu sūtīti pie Kristus. Tā es ar prieku varu jūs saukt par svētlaimīgiem, jo jūs šajos pēdējos laikos gluži kā pagāni Apustuļu darbu grāmatā (13:48, arī 14:27) ar lielu prieku esat uzņēmuši svētīgo Dieva vārdu, ko mūsu “jūdi” šajā Jeruzālemē – vai drīzāk gan Bābelē – ne vien nonicina, bet arī nenovēl nevienam dzirdēt. Dieva dusmība jau ir nākusi pār viņiem, kā

saka svētais Pāvils (1. Tes. 2:16), un tā turpināsies līdz pasaules galam; bet pār jums valda žēlastība.

Tāpēc, mani vismīļotie, esiet pateicīgi par Dieva žēlastību un iepazīstiet šo laiku, kurā esat aicināti, “lai jūs Dieva žēlastību nebūtu velti saņēmuši” (2. Kor. 6:1)! Vispirms raugieties, lai neklūstat līdzīgi galatiešiem (Gal. 3:1 un tālāk), kas tik labi iesāka un kļuva par šķīstiem, nevainojamiem kristiešiem, bet drīz vien ļāva maldu sludinātājiem sevi samulsināt un aizvest labo darbu maldu ceļos! Arī starp jums noteikti uzradīsies vilki – vispirms tur, no kurienes būs aizgājuši labie gani, ko Dievs jums tagad ir sūtījis. Šie vilki, zaimodami pareizo ceļu, centīsies vest jūs atpakaļ uz Ēģipti, lai jūs ar aplamu dievkalpošanu sāktu kalpot ne vairs Dievam, bet velnam, no kura Kristus ar Savu debešķīgo gaismu jūs ir atraisījis un ik dienu turpina atraisīt, lai jūs atzītu Kristu un iegūtu pilnīgu pārliecību, ka vienīgi Viņš ir mūsu Kungs, Priesteris, Mācītājs, Bīskaps, Tēvs, Pestītājs, Palīgs, Mierinātājs un Aizstāvis mūžīgi – visos grēkos, nāvē, trūcumā un kur vien kā pietrūkst, vai tas būtu kas laicīgs vai mūžīgs.

Jūs esat dzirdējuši un mācījušies: kas tic, ka Jēzus Kristus ar Savām asinīm bez mūsu nopelna pēc Dieva Tēva gribas un žēlastības ir kļuvis par mūsu dvēseļu Pestītāju un Bīskapu, tas ar šo ticību, bez kādiem darbiem kļūst piederīgs Kristum un saņem to, kam ticējis. Jo Kristus asinis kļūst manas un tavas ne tāpēc, ka mēs būtu gavējuši un lasījuši, bet tāpēc, ka ticam; kā svētais Pāvils saka: “Mēs spriežam, ka cilvēks tiek taisnots ticībā, neatkarīgi no bauslības darbiem” (Rom. 3:28). Šī ticība dara mūsu sirdis priecīgas un mierīgas mūsu Dievā; tās iemīl Viņu, redzēdamas, ka Kristus pret mums tāds ir Dieva gribas un žēlastības dēļ. Tas tiek apzīmēts ar vārdiem “caur Kristu nākt pie Tēva”, “tikot vilktam pie Tēva”, “iegūt mieru ar Dievu”, “droši un priecīgi skatīties pretī nāvei un visām nelaimēm”. Kur šādas ticības nav, ir tikai aklums un nav nedz kristiešu, nedz kaut viena dievišķa darba, kas Dievam patiktu.

No tā jūs tālāk esat mācījušies, ka visas mums līdz šim piedāvātās mācības par to, kā ar darbiem kļūt dievbijīgiem un pestītiem, ir jānoraida un jānožēlo kā grēki; pie tām pieder īpaši noteiktās gavēšanas, lūgšanas, svētceļojumi, katoļu dievkalpojumi, vigīlijas, klosteri, mūku un mūķeņu kārta, priesteru kārta – tie visi ir velna mācība un Dieva zaimošana, jo mēģina panākt to, kas paveicams vienīgi ar Kristus asinīm ticībā, un cilvēku mācībām un darbiem piedēvē to, kas pienākas vienīgi Dieva vārdam un darbiem. Ticības gaismā ļauj skaidri saskatīt, ka šīs cilvēku mācības ir tikai bieza, šausminoša tumsa. Ticība turas pie Dieva žēlastības Kristū un atsakās no cilvēka nopelniem Dieva priekšā – tas ir ceļš uz debesīm un kristīgas dzīves pamats.

Tāpat jūs esat dzirdējuši, ka kristīgam cilvēkam turpmāk nav cita pienākuma, kā vien mīlēt savu tuvāko, kā saka apustulis Pāvils (Rom. 13:8) un Kristus (Jņ. 13:34): “Jaunu bausli Es jums dodu, ka jūs cits citu mīlat, kā Es jūs esmu mīlējis.” Kristus mācekļiem savā un savu grēku piedošanas un savas pestīšanas labā nekas nav jādara, jo Kristus asinis visu jau ir izdarījušas un paveikušas. Kristus viņus ir mīlējis, tā ka viņiem pašiem nav vairs sevi jāmīl, nedz jāmeklē un jāvēlas kas labs, bet tas, ko viņi gribētu saņemt paši, tiem ir jādod savam tuvākajam, darot tam labus darbus, kas pašiem savā labā vairs nav jādara. Tieši tā mums ir darījis Kristus, kurš Savas asinis ir devis un izlējis ne Savā, bet mūsu labā. Šī ir zīme, kas ļauj atpazīt patiesus kristiešus, – kā Kristus saka: “No tā visi pazīs, ka jūs esat Mani mācekļi, ja jums būs mīlestība savā starpā” (Jņ. 13:35). Tā ir otra svarīgākā lieta kristieša dzīvē.

Tā māciet un dariet, mani mīlie, un neļaujiet nevienas citas mācības vējam (Ef. 4:14) jūs izšaubīt – vienalga, vai tas pūš no Romas vai Jeruzālemes! Galvenais ir ticība Kristum un mīlestība pret tuvāko. No grēku atlaidām un dažādiem darbiem, kas mums tiek uzspiesti un esot darāmi savas dvēseles labā, vairieties kā no nāvīgas indes! Bet, ja paliksiet pie šīs skaidrās un vienkāršās mācības, būs jums jāpanes arī krusts un vajāšana, jo ļaunais gars

nespēj paciest, ka viņa “svētums”, ko viņš ar darbiem un garīdznieku palīdzību ir izplatījis visā pasaulē, paliek kaunā un tiek nicināts. Esiet pastāvīgi un atcerieties, ka jums neklāsies labāk kā jūsu Kungam un Bīskapam Kristum, kas arī šādu skolotāju dēļ tika mocīts, jo nosodīja farizeju darbu “svētumu”! Šāds krusts ir vajadzīgs un noderīgs – tas dos jums stingru, drošu cerību, lai jūs ienīstu šo dzīvi un ar prieku un pašlāvību gaidītu nākamo, gatavojoties un topot pilnīgi trīs lietās: ticībā, mīlestībā un cerībā.

Par sakramentiem un tādām ārējām izpausmēm kā ēšana un dzeršana, apģērbs un ceremonijas, jums pietiekami pastāstīs jūsu sludinātāji, jo, kur ir pareizas šīs trīs lietas, tur kristīgā brīvība būs pareiza arī ārējās izpausmēs. Bet mūsu Kungs Jēzus Kristus ar visu Savas gudrības un atziņas pārpilnību lai jūs pilnīgi sagatavo, piešķir jums spēku un stingrību (1. Pēt. 5:10), gaidot Viņa mūžīgās valstības atnākšanu! Viņam lai ir slava un pateicība mūžīgi! Āmen.

Mīlie brāļi, pieņemiet un uzklausiet šo pamudinājumu! Kaut gan tas jums ir jau zināms, lai nebūtu jādzird tieši no manis, tomēr mans pienākums ir censties jums šajā ziņā palīdzēt, rūpēties par jums un kalpot pat tad, ja tas nebūtu nepieciešams. Uzklausiet savus sludinātājus un lūdziet arī par mums! Dieva žēlastība lai ir ar jums! Āmen.

MĀRTIŅŠ LUTERS VISIEM MĪĻAJIEM DRAUGIEM KRISTŪ – RĪGĀ UN LIVONIJĀ (152?)

(No vācu valodas tulkojusi Gundega Dumpe)

Dr. Martin Luthers Werke, 15. Band,

Weimar Hermann Böchhaus Nachfolger, 1908.

Žēlastība un miers no Dieva, mūsu Tēva, caur mūsu Kungu Jēzu Kristu. Jau sen biju aicināts, mīļie draugi, uzrakstīt jums kaut ko kristīgu, ko labprāt arī būtu darījis, jo esmu jums to parādā, tomēr arvien esmu ticis aizkavēts, īsti nezinādams, ko jums rakstīt, tā kā Dievs, mūsu Tēvs, jūs tik bagātīgi apžēlojis ar Savu svēto vārdu, ka jūs paši jau protat cits citu pamācīt un pamudināt, stiprināt un mierināt varbūt pat labāk nekā mēs. Taču, ja tas no manis tiek prasīts, esmu tomēr atradis tik daudz laika, lai jūsu garu līdz ar manu modinātu dievišķā, garīgā dziesmā, aplūkojot 127. psalmu.

To daru tādēļ, ka šis psalms, novērsdams sirdi no skopuma un zūdīšanās par laicīgo barību un labumiem, ved uz ticību Dievam. Tas īsumā māca, kā kristīgi pastāvēt, iegūstot un uzturot laicīgo mantu. Bez šaubām, jāpieņem, ka ne pie mums, ne arī pie jums uzplaukušajam Evaņģēlijam neklāsies labāk, kā tas bijis Kristus un apustuļu laikos un kopš pasaules sākuma. Ne tikai evaņģēlisti, bet arī visi pravieši sūdzas, ka raizes par laicīgām lietām un skopums liek šķēršļus Evaņģēlija ceļā. Dieva vārda tīrā sēkla krīt starp ērkšķiem, tiek nomākta un nenes augļus, kā, par nožēlu, liecina ikdienas pieredze (Mt. 13:7). Un arī Pāvils saka: “Visi meklē savu, nevis Kristus Jēzus labumu” (Fil. 2:21).

Esmu daudz sprediķojis un rakstījis par to, ka pilsētās jāatver labas skolas, lai izaudzinātu mācītus vīrus un sievas, lai kristiešiem būtu labi mācītāji un sludinātāji un lai Dieva vārds tiktu bagātīgi vēstīts. Ja pret to izturas nevērīgi un slinki, ja visi ir noraizējušies par barību un laicīgo labumu, man šķiet, var nonākt tik tālu, ka skolotāji, mācītāji un sludinātāji iznīks un atgriezīsies pie roku darba vai aizies citu ceļu, atmetot Dieva vārdu un cenšoties atkauties no bada, gluži kā levīti, kam bija jāpamet kalpošana Dievam un jāiet art savs tīrums (Neh. 13:10).

Vai tas nav nožēlojams posts? Līdz šim pilsēta ar četriem vai pieciem simtiem pilsoņu ir varējusi atvēlēt piecus, sešus, septiņus simtus guldeņu ubagotāju mūkiem vieniem pašiem, nemaz nerunājot par to, ko ir nolaupījis bīskaps, valdnieks un citi dirātāji, tajā skaitā ubagi un pauninieki.⁴ Mūsdienās šādai pilsētai jāizdod vēl pieci vai seši simti guldeņu gadā par grezumlietām, nemaz nerunājot par to, cik maksā smaržvielas, zīds, zelts, pērles un citas nevajadzīgas lietas. Un cik tiek noplītēts ar alu un vīnu? Šāda pilsēta gada laikā mēslainē izmet vairāk par tūkstoti guldeņu. Tāda nožēlojama valdīšana ir vācu zemēs! Bet, ja šādai pilsētai vajadzētu atvēlēt vienu vai divus simtus guldeņu labām skolām un sprediķošanai, tā teiktu: “Tā mēs nogrimsim nabadzībā, mums nebūs vairs nekā.” – Kur valda skopums un zūdīšanās uztura dēļ, tur arī mirst badu.

Bet ko tad Dievs par to saka? Viņš saka: “No kā bezdievīgais baidās, tas tam notiks” (Sal. pam. 10:24). Ja bīstamies no bada, tad bads mūs piemeklēs un nelīdzēs nekāda zūdīšanās. Un, ja mēs, pat nebūdami trūcumā, esam tikpat norūpējušies kā bezdievīgie pagāni un neko nedarām Dieva vārda un darba labā ar to, ko Viņš šajā nolūkā mums piešķīris, Viņš ļaus pār mums nākt tādiem laikiem, kad rūpju būs diezgan, bet ar tām nevarēsim sev neko līdzēt. Un, kad notiek tas, kas sākas tagad, kad nāk šī pārmērīgā dārdzība, tad mums notiek pēc taisnības, kā paši esam

⁴ Pauninieki – klejojoši ubagotājmūki, ko nereti vainoja par meliem un cilvēku krāpšanu.

gribējuši. Nesen mums bija pavedēji: mācītāji un mūki, kuri lika kaunā un padarīja par netiklēm mūsu mātes, sievas, meitas un māsas, kuri nospieda mūs ar varu un noziegumiem; mums bija jāpazemojas šiem velniem, kas ar savu kaitīgo mācību nomaitāja un noveda ellē mūsu miesu un dvēseli. Viņus mēs ne vien neatzinām par liekiem, bet pat atdevām tiem zemi un ļaudis, pilsētas un pilis, padarot viņus par lielākiem kungiem, nekā esam mēs paši vai mūsu kungi.

Tagad Dievs sūta mums dievbijīgus, uzticamus, mācītus ļaudis, kas ar vārdiem un darbiem palīdz audzināšanā un šķīstības ievērošanā, ar dievbijīgu laulību mazina netiklību un, ar visu dedzību kalpojot mums pie miesas un dvēseles, rāda īsto ceļu uz debesīm, bet šos ļaudis mēs atstājam. Taču šos cilvēkus mums vajadzētu turēt kā lielu dārgumu līdz pasaules galam, viņus, ko uzskatām par tīriem, kā bagātais vīrs – nabaga Lācaru (Lk. 16:19–21). Nu mēs nespējam uzturēt trīs dievbijīgi izglītotus sludinātājus, kaut iepriekš visā greznībā uzturējām veselu simtu netiklu izmantotāju! Labi, ko Dievam te patiks darīt, to uzzināsim tuvākajā laikā. Mums tas nav jāsaka – tā Viņš reiz aizklās Savas ausis un neklausīsies. Ir uz zemes vēl daži, kas kavē to, lai viss nokārtotos. Tie neko citu nevēlas uzcelt kā tikai citu, vēl ļaunāku, pāvestību, kas pazudinās mūs briesmīgāk, ja vien tas būtu iespējams, nekā to darījusi šī pāvestība. Tā tas, bez šaubām, notiks vai tam jānotiek, ja vien nepienāks pastarā diena. Bet mēs taču gribam būt apkrāpti, pavesti, izmantoti un apkauoti! Kā gudri teikts Salamana pamācībās: “Kad es nu saucu un jūs kavējaties uzklaut mani, kad es izstiepu tagad savu roku un neviens neliekas par to ne zinis, un kad jūs nicināt manus padomus un nebēdājat par manu pārmācību, tad es smiešos par jums, kad jums nelabi klāsies, un zobošos par jums, ja jums pieņāks tas, no kā jūs bīstaties, un, kad pār jums nāks kā vētra tas, ko jūs baidāties, un jūsu nelaime jums ies pāri kā negaiss un kad jūs vispār pārņems likstas un bēdas, tad viņi mani sauks, bet es neatbildēšu, viņi citīgi meklēs mani un neatradīs. Tas tāpēc,

ka viņi nonicināja manu mācību un negribēja sajust bijību Tā Kunga priekšā, ka viņi negribēja manu padomu un nonicināja manu pārmācību; tad lai nu viņi bauda no sava ceļa augļiem un lai atēdas paši sava padoma” (Sal. pam. 1:24–31).

Tādēļ es gribu dziedāt vēl vienu dziesmu, jo daži vēl vēlas tapt atmodināti; tas mums palīdz aizkavēt Dieva dusmas. Un tas būs šis psalms, kura nosaukums ir “Salamana augšupceļa (svētceļnieku) dziesma”.

Kāpēc šim un vēl dažiem psalmiem dots nosaukums “augšupceļa dziesma”, es nezinu. Daži domā, ka priesteri un levīti dziedājuši šādus psalmus, kāpdami augšup uz templi, tāpēc dziesmas varētu saukt arī par kāpņu vai pakāpienu dziesmām. Taču šis skaidrojums neder, jo tam nav nekāda pamatojuma Rakstos. Viņi arī dziedāja nevis uz pakāpieniem, bet templī. Ja te vispār drīkst ko domāt vai iedomāties, tad es teiktu, ka šie psalmi dziedāti augstā balsī, gluži kā zēnu vai sievu balsīs pretstatā vīru balsīm, un tāpēc arī daži psalmi saucas *lamnacea*, tas ir, “augsti dziedāts”. Tā kā šis levītu dziedāšanas veids ir zudis pagātnē, nav zināms, ko par to teikt, un tam arī nav lielas nozīmes, ja vien mēs šo psalmu pareizi saprotam.

Salamans uzrakstīja šo psalmu, būdams ne vien garā apgaismots un pamudināts, bet arī pieredzējis laicīgajā valdīšanā, sastapies ar cilvēkiem un viņus jo daudzpusīgi iepazīnis, zinādams, cik veltīgi nopūlas neticība, rūpēdamās par savu vēderu, jo viss taču ir pakļauts Dieva svētībai un aizsardzībai. Kur Viņš nesvētī, tur nepalīdz nekāds darbs. Kur Viņš nesargā, tur nepalīdz nekādas rūpes. Un šis psalms skan tā:

Ja Tas Kungs namu neuzceļ, tad darbojas velti, kas gar to strādā.

Ja Tas Kungs pilsētu neapsargā, tad velti sargs nomodā.

*Ir velti, ka jūs agri ceļaties un vēlu paliekat nomodā
un ēdat savu maizi ar rūpēm; saviem mīļajiem Viņš to
bagāti dod miegā.*

*Lūk, bērni ir Tā Kunga dāvana,
un bērnu svētība mums ir Viņa atlīdzība.*

*Jaunības spēkā dzemdinātie dēli ir kā bultas stipra
vīra rokā.*

*Svētīgs ir tas vīrs, kas ar tām pildījis savu bultu
maksti.*

*Tie nepaliks kaunā,
kad tiem jāsastopas vārtos ar saviem ienaidniekiem”
(Ps. 127).*

Vispirms mums jāzina, ka “uzcelt namu” nozīmē ne tikai to, ka no baļķiem un akmeņiem tiek uzbūvētas sienas, jumts un istabas. Daudz vairāk tas nozīmē visu, kas pie nama pieder un ko mēs saucam par saimniecību, gluži kā Aristotelis darbā *Oeconomia* raksta, ka pie saimniecības pieder sieva un bērni, kalpi un kalpones, lopī un barība; arī 2. Mozus grāmatas 1. nodaļā (20, 21) rakstīts, ka Dievs darīja labu divām vecmātēm un uzcēla viņām namus,⁵ jo tās bijās Dieva un nenožņaudza Israēla bērnus, tas ir, Dievs palīdzēja viņām, lai tautā būtu daudz vīru, dēlu un meitu un visa, kas nepieciešams. Tā Salamans psalmā apraksta arī kristīgu laulību un katru pamāca, kādam jābūt kristīgam laulātam vīram un nama saimniekam.

Saprāts un pasaule uzskata, ka, dzīvojot laulībā un uzturot saimniecību, viss jāvada ar savu padomu un jāveido ar paša darbu. Tomēr Salamans liek mums pavērties augšup uz Dievu un māca mums īstā ticībā to visu izlūgties un gaidīt no Dieva. To mēs bieži redzam arī dzīvē. Dažkārt divi cilvēki, kam lāga nav pat krekla, ko vilkt, dodas laulībā un uztur sevi tik rāmi un labi, ka prieks par viņiem. Turpretī citi, kam pieder liela manta,

⁵ Šeit Dr. Mārtiņš Luters iekļauj vārdu spēli, jo oriģinālā gan 2. Moz. 1:21 (Bībeles latviešu valodas 1965. gada revidētajā tulkojumā nav, bet 2012. gada tulkojumā – *dzimtas*), gan arī Ps. 127:1 lieto to pašu terminu “nams”.

sanāk kopā, bet viss viņu rokās iet mazumā, tā ka drīz vien tie tikko spēj sevi uzturēt.

Tāpat divi var saiet kopā lielas mīlestības dēļ, pēc savas vēlēšanās un patikšanas, tomēr vēlāk kopā nebūt laimīgi ne dienu. Daži ir noraizējušies un izbijušies, gribēdami bērnus, tomēr viņiem to nav; citiem, kas par to pat nedomā, māja ir bērnu pilna. Daži atkal vēlas namu un saimi, bet viss notiek tā, ka iegūtais viņiem kļūst par nelaimi. Un vēl daudz citu savādu lietu notiek pasaulē. Kas gan ir tas, kas laulībā un saimniecībā rada tādus nemierus un pavērš visu tik dīvaini? Tas ir tas pats, par ko runā Salamans: kur Tas Kungs namu neuztur, visa namturība aiziet postā. Šo izteikumu Viņš uzturēs un piepildīs, tādēļ Viņš ļauj pasaulei šādi maldīties, mocīdams neticīgos, un padara saprāta pārdrošību līdz ar visu attapību un darbiem par kaunu un negodu, lai vestu viņus pie ticības.

Šim izteikumam vienam pašam vajadzētu pietiekamā mērā pamudināt doties laulībā un mierināt visus, kas ir laulībā, un mazināt skopumu. Jo jaunos ļaudis no došanās laulībā attur tas, ka tie redz, cik savādi viss notiek, un tie saka: "Pie nama pieder daudzas lietas" un: "Sieva ir par labu mācību." Tas tāpēc, ka viņi neredz, kas to visu dara un kāpēc, un cilvēku attapība un spēks šajā ziņā nespēj nedz redzēt uz priekšu, nedz palīdzēt un negrib tos iedrošināt. Tāpēc ļaudis krīt netiklībā neprecoties vai arī kļūst skopi un raizējas, ja ir apprecējušies. Taču te ir mierinājums: ļaujiet Tam Kungam celt un uzturēt Savu namu, neiejaucieties Viņa darbā. Viņam pienākas par to gādāt, bet ne jums! Ļaujiet rūpēties tam, kas ir nama saimnieks un uzturētājs! Pie nama pieder daudzas lietas, bet Dievs ir lielāks nekā nams. Viņš, kas piepilda debesis un zemi, spēs piepildīt arī namu, ja uzņemsiet Viņu un dziedāsi Viņam slavu.

Vai nav brīnums, ka arī tur, kur Dievs nav nama saimnieks, pie nama tomēr pieder daudzas lietas? Taču vai tu nesaproti, ka, lai namu piepildītu, visiem kaktiem jābūt tukšiem? Taču, kad savu namu uzlūko, tu nekad neredzi, vai kakts ir tukšs. Tev šķiet, ka

viss ir pilns un ir labi. Tomēr nav gan labi, jo tava redze ir slikta, gluži kā aklajam, kas neredz saules gaismu. Bet to, kurš redz pareizi, Dievs atgriež un uzrunā, sacīdams nevis vairs “pie nama pieder daudzas lietas”, bet gan “no nama nāk daudzas lietas”. Tā redzam, ka nams ir jāuztur ticībā, un pietiek ar to, ka atzīstam: tas atkarīgs nevis no mūsu darba, bet gan no Dieva svētības un palīdzības.

Tomēr tas nav jāsaprot kā aizliegums strādāt. Darbs ir jādara, taču ēdiens un nama pilnība nāk nevis no mūsu darba, bet no Dieva labsirdības un svētības. Kur tas tiek piedēvēts cilvēka darbam, tur drīz vien ienāk skopums un raizes un cilvēks domā, ka, daudz strādādam, varēs daudz iegūt. Bet notiek pretējais – dažs strādā ārkārtīgi daudz, tomēr viņam gandrīz nav maizes, cits strādā rāmi, bet viņam veicas. Tā notiek, jo Dievs grib būt pagodināts kā tas, kurš vienīgais ļauj visam izdoties (1. Kor. 8:6, 7). Kaut tu simts gadus artu un darītu visus pasaules darbus, tomēr nevari no zemes dabūt ārā ne stiebru, bet Dievs bez visa tava darba, kamēr guli, izaudzē no grauda stiebru un vārpu ar daudziem jauniem graudiem, kā pats vēlas.

Tāpēc arī Salamans apliecina darbu, bet noraida raizes un zūdišanos. Viņš nesaka: Tas Kungs uzceļ namu tā, ka nevienam pie tā nav jāstrādā, bet gan – “ja Tas Kungs namu neuzceļ, tad darbojas velti, kas gar to strādā.” Tas ir, it kā viņš teiktu: ir jāstrādā, bet tas ir veltīgi tur, kur ir tikai darbs un kur cilvēks grib pats sevi uzturēt. Cilvēks to nespēj – tas jādara Dievam. Tādēļ strādā tā, lai nebūtu strādājis velti, jo velti strādā tas, kas zūdās un paļaujas uz savu darbu, domādam, ka tas viņu uzturēs. Darbs ir tavā, bet nama uzturēšana un pārticība – vienīgi Dieva ziņā. Tādēļ šie divi – darbs un nama celšana jeb uzturēšana – ir skaidri jānošķir; tie ir tik tālu viens no otra kā debesis un zeme, kā Dievs un cilvēks.

Salamana pamācībās bieži lasām, ka slinkie, kam netiek strādāt, tiek sodīti. Ir sacīts: “Gausas rokas dara nabagu, bet čaklas rokas dara bagātu” (Sal. pam. 10:4). Šādas pamācības izklausās tā, it kā

pārticība būtu atkarīga no cilvēka darba. Tomēr Salamans saka to pašu, ko šis psalms: viss atkarīgs no Dieva svētības. Kā mēs vāciski sakām: *Gott bescheret, Gott beredet* – “Dievs gādā, Dievs pārrunā.” Šā sakāmvārda nozīme ir: Dievs Ādamam licis maizi ēst ar sviedriem vaigā. Viņš grib, lai cilvēks strādātu, un bez darba neko nedos. Tomēr Dievs arī neko nedos vienīgi šā darba dēļ, bet tikai Savā žēlastībā un ar Savu svētību. Darbs ir cilvēka uzdevums šajā dzīvē, lai viņš tiktu galā ar savu miesu. Tam, kurš to paklausīgi dara, Dievs visu papildnam dos un viņu uzturēs.

Dievs cilvēku neuztur citādi kā visu pārējo dzīvo radību; kā psalmos teikts: “Viņš dod barību lopiem, jaunajiem kraukļiem, kad tie brēc” (Ps. 147:9), “Visas acis gaida uz Tevi, un Tu viņiem dod viņu barību savā laikā; Tu atver Savu roku un paēdini visus, kas dzīvo, ar labu prātu” (Ps. 145:15, 16, 104:27, 28). Neviens dzīvnieks nestrādā savas barības dēļ, tomēr katram ir savs uzdevums, kā meklēt un atrast sev barību. Putniņš lido un dzied, vij ligzdu un audzina putnēnus – tas ir viņa darbs. Taču tā viņš sevi neuztur. Vērši ar, zirgi nes un velk, aitas dod vilnu, pienu un sieru – tas ir viņu darbs. Tomēr viņi no tā nepārtiek – zeme dod zāli un baro viņus caur Dieva svētību. Arī pats Kristus aicina mūs skatīties uz putniem, kas ne sēj, ne pļauj, ne sakrāj šķūņos, tomēr Dievs tos baro (Mt. 6:26), tas ir, viņi dara savu darbu, taču šis darbs nedod to, no kā viņi pārtiek.

Tātad arī cilvēkam kaut kas ir jāstrādā un jādara, tomēr jāzina, ka viņu uztur nevis darbs, bet kas cits, proti, Dieva svētība, lai gan varētu šķist, ka uzturu dod darbs, jo bez darba Dievs cilvēkam neko nedod. Gluži tāpat putniņš ne sēj, ne pļauj, tomēr arī viņš nomirs badā, ja nelidos un nemeklēs barību. Bet tas, ka viņš barību atrod, ir nevis viņa darbs, bet Dieva labsirdība. Jo kurš gan viņa barību ir nolīcis tā, lai viņš to atrastu? Bez šaubām, tikai Dievs, kā Viņš pats par to saka 1. Mozus grāmatā: “Bet visiem zemes zvēriem un visiem putniem gaisā, un visiem rāpuļiem, kas rāpo pa zemes virsu, kam dzīvība, Es dodu visu zaļo zāli par barību” (1. Moz. 1:30). To apstiprina visa mūsu